

пачуцці, заклікае любіць свой край, сваю Бацькаўшчыну, берагчы непаўторную прыроду – выхоўвае ў дзіцяці лепшыя маральна-этычныя якасці.

Сучасная беларуская дзіцячая літаратура адкрыла шырокія тэматычныя прасторы, узбагацілася яе жанравая сістэма: вершы, вершаваныя казкі, калыханкі, паэмы, жарты, лічылкі.

Такім чынам, эвалюцыя сучаснай дзіцячай літаратуры мае наступныя адметнасці: пазбаўленне ад схематызму, тэматычнае абнаўленне, выкарыстанне фальклорных набыткаў, скіраванасць на навучальна-выхаваўчы працэс.

Спіс выкарыстанай літаратуры і крыніц

1. Макарэвіч, А. М. Беларуская дзіцячая літаратура: вучэб. дапам. / А. М. Макарэвіч, М. Б. Яфімава. – Мінск: Вышэйшая школа, 2008. – 688 с.
2. Алейнік, Л. Сучасная беларуская літаратура для маленькіх чытачоў / Л. Алейнік // Палымя. – 2002. – № 3. – С. 128–139.
3. Трафімчык, А. Пятрабаванні да дзіцячай літаратуры / А. Трафімчык // Літаратура і мастацтва. – 2009. – № 23. – С. 6.
4. Сетин, Ф. И. История русской детской литературы, конец X – первая половина XIX в. / Ф. И. Сетин. – М.: Прогресс, 1990. – 303 с.
5. Яфімава, М. Б. Беларуская дзіцячая літаратура / М. Б. Яфімава, М. М. Барсток, Э. С. Гурэвіч. – 2-е выд., дапрац. і дап. – Мінск: Вышэйшая школа, 1979. – 352 с.
6. Мухина, В. С. Возрастная психология: феноменология развития, детство, отрочество / В. С. Мухина. – Москва: Прогресс, 1998. – 318 с.
7. Васілевіч, А. Інтэрв'ю / А. Васілевіч // Літаратура і мастацтва. – 1973. – 23 мая. – С. 5–10.
8. Васілевіч, А. Люблю і хвалюся – жыву: нататкі, эсэ, роздум / А. Васілевіч. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1986. – 225 с.
9. Пятроўская, Т. М. Гуманістычная накіраванасць сучаснай беларускай дзіцячай паэзіі / Т. Пятроўская // Спадчына І. Я. Навуменкі і актуальныя праблемы літаратуразнаўства: зборнік навуковых артыкулаў / М-ва адукацыі РБ, Гомельскі дзяржаўны ўн-т імя Ф. Скарыны; рэдкал.: І. Ф. Штэйнер (гал. рэд.), А. М. Мельнікава, Н. В. Пазняк. – Гомель: ГДУ ім. Ф. Скарыны, 2012. – С. 95–100.
10. Вітка, В. Дзеці і мы / В. Вітка. – Мінск: Мастацкая літаратура, 1977. – 272 с.

УДК 821.161.2

А. В. Землянська, А. А. Мамёдова

“ТИХІША ЗА ТИХУ ТРАВУ ЛЮБОВ, КОТРІЙ ТІСНО У ЛІЖКУ...”: МОТИВ ТИШІ В ІНТИМНІЙ ЛІРИЦІ Б. ТОМЕНЧУКА

Артыкул прысвечаны раскрыццю асаблівасцяў функцыянавання матыву цішыні ў інтымнай лірыцы Багдана Тамянчука на прыкладзе зборніка «Сезон ненапісаных вершаў». Адзначаецца, што гэты матыв набывае ў паэтычных тэкстах мастака некалькіх значэнняў: адзіноты, уцёкаў са штодзённасці, імгненнаў яднання двух закаханых, гармоніі з Сусветам і таму падобнае. Адзначаецца, што матыв цішыні аўтар выкарыстоўвае для выражэння ўласнага разумення катэгорыі Любові.

Богдан Томенчук – сучасны украінскі поэт і грамадскі дзяч. І хоча за фахам він математик, одна з провідних сфер його зацікавлень – літаратура. Поет став відомий загалові своєю збіркою «Сезон ненаписаних віршів» (2015), що є четвертою у його творчому доробку. І хоча книги митця отримували схвальні рецензії читачів і літературних критиків (Є. Барана, С. Пушика, Н. Стефурак, Д. Чередниченка), однак це

були лише поодинокі відгуки на поезію майстра слова. Уперше в науковий обіг як об'єкт дослідження вірші Б. Томенчука ввела літературознавиця О. Деркачова [1; 2]. І досі залишаються багато аспектів лірики митця, що вимагають ретельного студіювання: часопросторові особливості, проблематика, інтертекстуальний характер, мотиви гріха, творення, самотності та ін.

Зокрема, у книзі «Сезон ненаписаних віршів» Б. Томенчук намагається розкрити різні грані Любові – романтичної та пристрасної, одухотвореної і гріховної, любові до рідної країни, яка вбиває, і такої, що надихає. Інтимну лірику збірки доповнює влучна громадянська поезія про сьогодення, війну, смерть та життя.

Лейтмотивом звучить у збірці думка, що в найінтимніші миті, у справжніх почуттях панує тиша – про них не говорять вголос, не повідомляють відверто. Любов у поезіях Б. Томенчука виражається в поглядах, музиці тіла, чутній лише двом закоханим, барвах, у яких сприймається навколишній світ, молитві до Бога тощо. Відтак, мотив тиші розкривається шляхом утворення досить розлогої семантичної парадигми.

По-перше, в ліриці митця тиша супроводжує інтимні стосунки двох закоханих, коли вони у пристрасності переступають межі правил і норм, людських забобонів і пересудів, вибиваються з повсякдення, закриваючись від усіх. Відтак, навколишній світ здається їм галасливим маревом, тоді як мить тут-і-тепер – справжнім життям. При цьому будь-які слова, окрім трьох (найімовірніше, мається на увазі заповітне «Я тебе кохаю»), втрачають сенс:

Світ мільйонами слів
Нас усіх переповнює.
Вони сірі й ніякі
Якісь, як мишва... [3, с. 50],

або:

А навколо людей, наче літер, –
Банкет на сто сот персон.
Я нас із реальності витер...

<...>

Хоч теж там була повсюдність,
Словес нечіткий кортеж... [3, с. 61].

У витвореному автором світі високої духовності й еросу всі слова стають безсилями, коли двоє закоханих поринають у вічність, долаючи часові й просторові обмеження. Тоді їх «спілкування» стає «тихим», «незримим», що передається в текстах новими акустичними образами: слів, що «тануть на вустах», опадають, «сягаючи стель», ковтань їх «поцілунками неголосними», шурхоту одягу, шелесту сіна, скрипу «стодоли небес», «трикрапок мовчань», «подихів жадань», шепоту «солодкого / В прамузиці нот» й т. п.

Таким чином, аналізований мотив розширює своє семантичне наповнення до розуміння тиші як стану, викликаного усамітненням ліричних героїв:

Побудьмо серед слів невідано простих
Самісінько одні в чужих покоях казки [3, с. 21].

Вихід за межі повсякдення є для закоханих чарівною миттю, що переходить у вічність, моментом, коли вони поринають у вимір сакрального, торкаються небес, спілкуються з Богом, творячи молитву Любові. Тоді кохана уявляється Мадонною, якій Майстер присвячує свої кращі шедеври, зібрані з розкиданих літер, нот, фарб, а сама тиша є мовчанням янголів, які «склали крила» і спостерігають за двома людьми, плотський, «грішний» зв'язок яких видається священним дійством народження нового світу («Нам здається – будуєм ковчег, / А насправді виходить «Титанік» [3, с.15]).

Не випадково О. Деркачова зауважує, що в поезії Б. Томенчука замість «грішити» використовується лексема «любити» або тотожні їй [2, с. 290]. При цьому те,

що в стосунках закоханих вважається, за Біблією, гріховним, насправді постає таким, у розумінні автора, лише в людському вимірі. «Ліричний герой, – підтверджує цю думку О. Деркачова, – називає свої почуття і стосунки «гріхом» не з позиції власних маркерів, а з точки зору суспільних стереотипів. Саме тому поряд із тим, що назване гріхом, завжди у творах виступають чистота, музика небес, хорали, що протиставлені світу» [2, с. 292].

Причому йдеться, радше, не стільки про власне християнську, скільки про первісну сакральність, закладену в ідеї поєднання чоловічого й жіночого начал, у тому числі й тілесного, як основи світотворення:

Десь на околицях невірсповідань
Лиш ти і я у нашім Храмі Тиші... [3, с. 71].

Таким чином, ліричні герої збірки «Сезон ненаписаних віршів» з галасу повсякдення поринають у «німу гармонію» Всесвіту, дослухаючись до симфонії сфер і створюючи власну:

На руках тебе винесу з буднів,
Як скрипкові ключі від небес,
Під високу прозорість ноктюрнів,
У твій шепіт, немов полонез... [3, с. 53].

Отже, Б. Томенчук досить оригінально підійшов до розкриття категорії Любові у своїй поезії. Значною мірою сутність кохання, духовного й тілесного, що зливаються воєдино, виражена автором через співвіднесення з мотивом тиші, семантична парадигма якого варіюється від топосу самотності (усамітнення), що рятує від галасу навколишнього світу, де будь-які слова втрачають сенс, до мотиву єднання із Всесвітом, коли стають чутними звуки іншого порядку, сповнені сакрального змісту. При цьому на окрему увагу заслуговує інтертекстуальний характер лірики митця, що залишає перспективу для подальших літературознавчих досліджень.

Список використаних джерел

1. Деркачова, О. Топос міста в поезії Богдана Томенчука (на матеріалі збірки «Сезон ненаписаних віршів») / О. Деркачова // Художні модули хронотопу в культурно-мистецькому дискурсі. – Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2016. – С. 57–59.
2. Деркачова, О. Художній концепт «гріх» в поезії Богдана Томенчука (на матеріалі збірки «Сезон ненаписаних віршів») / О. Деркачова // Прикарпатський вісник НТШ. Слово. – 2015. – № 2(30). – С. 287–295.
3. Томенчук, Б. Сезон ненаписаних віршів / Б. Томенчук. – Брустури : Дискурсус, 2015. – 142 с.

УДК 821.161.2

В. Г. Зотова

МЕЖІ ЗЛА І ДОБРА (МІФОЛОГІЗМ РОМАНУ В. ДРОЗДА “ЗЛИЙ ДУХ. ІЗ ЖИТІЄМ”)

У артыкуле гаворыцца пра міфалагізм вобразаў рамана В. Дразда «Злы Дух. З жыццём». Аўтар раскрывае антанімічны характар пабудовы вобразнай сістэмы твора, аналізуе спосабы мастацкага ўвасаблення феноменаў добра і зла, іх хранатапічную пераемнасць, даказвае, што міфалагізм вобразаў і наратыву даў пісьменніку магчымасць аб'ектыўна ўзнавіць яго эпоху.